

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, старшого наукового співробітника
Березняка В.С. на дисертаційне дослідження Никифорова Андрія
Сергійовича «Поняття неправомірної вигоди за кримінальними правом
України», поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності «Право»**

Актуальність теми. Аналіз змісту дисертації та наукових публікацій здобувача дає підстави для позитивної оцінки його наукових розробок. Дослідження присвячене актуальній проблемі сьогодишньої правової науки. Автор здійснив комплексне монографічне дослідження, яке полягає в удосконаленні теоретичних положень кримінального права щодо неправомірної вигоди та надав пропозиції (рекомендації) щодо покращення законодавства та відповідної правозастовної практики.

Тому, дисертаційна робота Никифорова А.С. є актуальною та перспективною у науковому плані.

Слід вказати, що актуальність обраної теми дисертантом підтверджується наступними положеннями зазначеними у дисертації:

По-перше, проблема понятійного апарату кримінального права, його визначення та використання має велике значення, як для теорії, так і для практики кримінального права. Під час аналізу тексту чинного Кримінального кодексу України маємо спостерігати, що в ньому міститься чимало термінів, які часто повторюються у різних статтях, або вони характеризують ознаки багатьох складів кримінальних правопорушень, або наводяться, як у Загальній, так і в Особливій частині кодексу. Це все породжує питання, зокрема щодо з'ясування змісту понять, уніфікації описання понять (ознак) в положеннях Загальної та Особливої частини КК України, вивчення та визначення співвідношення цих понять із подібними дефініціями. Отже, вищевказані питання постають в кримінальному праві, і у випадку дослідження поняття «неправомірна вигода».

По-друге, Андрій Сергійович, у своїй роботі, вказує на те, що поняття «неправомірна вигода» було опосередкованим предметом наукових пошуків, проте окремого монографічного дослідження, в якому були досліджені вищезазначені проблеми на сьогодні не має.

Отже, вищевказані положення підкреслюють обумовленість та актуальність цього дослідження.

Обґрунтованість наукових висновків і законодавчих ініціатив залежить від коректного вибору та застосування актуальних загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, які визначаються метою та завданнями дисертаційної роботи.

Застосовані у роботі наукові методи дослідження відповідають

належному рівню, використані здобувачем в повному обсязі та базуються на загальному діалектичному методі пізнання.

Новизна. Дисертація є першим монографічним дослідженням поняття непромірної вигоди за кримінальним правом України. На основі здійсненого дослідження сформульовано нові наукові положення, які запропоновані здобувачем особисто та виносяться на захист:

- доведена доцільність використання в антикорупційному законодавстві України словосполучення «неправомірна винагорода» замість «неправомірна вигода», що повністю відповідатиме визначенню його змісту в КК України та Законі України «Про запобігання корупції» – вигодою здебільшого є, що має добрі наслідки в чому небудь, сприятливі умови;

- пропонується внести зміни до Закону України «Про правотворчу діяльність» – зробити обов’язковим залучення фахівців філологів при перекладі міжнародно-правових актів перед їх ратифікацією;

- положення про те, що поняття непромірної вигоди в кримінальному праві України досить диференційоване, а його розуміння ускладняється ще також поліфонією його структурних елементів, оскільки на практиці виникає чимало проблемних питань в результаті неправильного застосування положень чинного антикорупційного законодавства і в кращому випадку це призводить до порушення принципу невідворотності кримінальної відповідальності;

- положення щодо доцільності в новому КК України передбачити словник основних термінів, одним із яких має бути непромірна вигода саме як непромірна винагорода, оскільки розробники відповідного поняття в проєкті КК України оперують непромірною вигодою.

Оцінка змісту дисертації. Дисертація оформлена згідно з вимогами, які пред’являються до роботи такого рівня, відповідає державним стандартам. Обсяг основного тексту дисертації відповідає встановленим нормативам. Наукові положення в тексті дисертації за формою викладу дохідливі, у смислового значенні взаємопов’язані.

Структура, зміст, послідовність, взаємозв’язок підрозділів дисертації спрямовані на реалізацію основної мети дослідження – удосконаленні теоретичних положень кримінального права в частині використання поняття непромірна вигода, а також удосконаленні антикорупційного законодавства та практики його застосування.

Досить конкретне визначення завдань дослідження відтворюють особливе значення для автора стану дослідження поняття «неправомірна вигода» у кримінально-правовій літературі; історії розвитку використання поняття непромірної вигоди в пам’ятках вітчизняного кримінального законодавства; зарубіжного досвіду регламентації кримінально-правових норм,

ознакою яких є неправомірна вигода; особливостей регламентації неправомірної вигоди як ознаки, передбаченої, і в Загальній і в Особливій частинах КК України. Такий підхід у формулюванні завдань є підтвердженням комплексного характеру дослідження, як такого, що полягає у необхідності послідовного розгляду теоретичних, законодавчих та правозастосовних аспектів визначеної проблеми.

Серед позитивних положень дисертації, слід зазначити:

- здійснений автором аналіз стану наукової розробленості поняття неправомірної вигоди у кримінально-правовій літературі (всебічний аналіз досягнень попередніх дослідників цієї та суміжних проблем);
- узагальнення емпіричних даних, а результати вивчення копій обвинувальних вироків з Єдиного державного реєстру судових рішень, статистичних даних Офісу Генеральної прокуратури, аналітичних даних про стан боротьби із корупцією, статистичних даних Державної судової адміністрації України, опублікована слідчо-судова практика, а також особистий досвід антикорупційної діяльності.

Практичне значення одержаних результатів. Отриманні в ході дослідження наукові висновки та пропозиції знайшли своє практичне втілення та полягають в тому, що сформульовані пропозиції, практичні рекомендації і висновки можуть використовуватись у таких сферах діяльності:

- 1) для подальшого вдосконалення антикорупційного законодавства України;
- 2) під час здійснення кримінально-правової кваліфікації кримінальних правопорушень, ознакою яких є неправомірна вигода;
- 3) для подальших теоретичних розробок щодо вдосконалення антикорупційного законодавства України;
- 4) під час викладання курсу Загальної та Особливої частини кримінального права та відповідних спецкурсів.

Зміст та оформлення дисертації. Зміст, структура та оформлення дисертації відповідають вимогам передбаченим для такого роду наукових праць складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, двох розділів, що об'єднують п'ять підрозділів, висновку, список використаних джерел та додатків.

Оформлений у чіткій системній та структурно-логічній послідовності план дисертації надав можливість здобувачу всебічно й глибоко дослідити питання неправомірної вигоди за кримінальними правом України.

У вступній частині дисертації розкрито підґрунтя вибору досліджуваної теми та її сучасну значущість. Також встановлено її місце в контексті відповідності передбачених, затверджених державних наукових програм і

планів. Чітко окреслено мету й завдання дослідження, визначено його об'єкт і предмет, а також застосовані методи дослідження.

Важливими елементами вступу є формулювання наукової новизни отриманих результатів і їхньої практичної цінності. Наведено відомості щодо апробації та публікації основних положень дисертації, а на завершення подано інформацію про її структуру та обсяг.

Побудова дисертації та її зміст свідчать про комплексний підхід щодо вирішення поставлених завдань дослідження. Актуальність проблематики, глибина аналізу, чіткість висновків, методологічна цілісність, внутрішня логічність та науково-практична спрямованість дисертаційного дослідження забезпечує його наукову цінність. Дисертація містить висунуті автором науково обґрунтовані та аргументовані результати та наукові положення, зокрема доведення, що неправомірна вигода є наскрізною ознакою Загальної та Особливої частин кримінального права та удосконалення поняття «неправомірної вигоди». Робота характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок здобувача в науку. Наукові положення та висновки цілісні, логічно послідовно надані та аргументовано викладені. Робота має суттєве теоретичне та практичне значення. Виклад матеріалу є логічним.

Викладені наукові положення, висновки та рекомендації достатньою мірою обґрунтовані, логічно витікають з детального аналізу досліджуваного явища. Тема і зміст дисертації відповідають спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Звертаючи увагу на значимість та наукову цінність наукової новизни та висновків дисертанта, слід звернути увагу на ряд положень дисертації, які носять дискусійний характер або потребують додаткової аргументації, а саме:

1. У підрозділі 1.2. досліджуючи історію розвитку використання поняття неправомірної вигоди в пам'ятках вітчизняного кримінального законодавства автор детально та масивно аналізує КК попередніх років, діючий КК України, а також проєкт нового кримінального кодексу. Вважаємо, що під час дослідження проєкту нового кримінального кодексу автору слід було, не тільки здійснити аналіз запропонованих положень цього кодексу, а й висловити власне бачення щодо використання поняття неправомірної вигоди. Крім того виникає запитання, як на думку дисертанта, чи мають відмінності положення проєкту нового кримінального кодексу щодо використання поняття «неправомірної вигоди» від діючого КК України ?

2. В підрозділі 2.2. дисертант аналізує неправомірну вигоду, як ознаку Особливої частини КК України, де частково торкається питання співвідношення та відмежування досліджуваного поняття із поняттями «хабар»,

«корупція». Автор наголошує, що відповідні поняття потребують удосконалення та вироблення єдності у викладі. Зазначена думка, нами підтримується, проте потребує більш детального викладу.

Зазначені зауваження та побажання не впливають на загальне позитивне уявлення про роботу, не зменшують її наукової новизни та практичної значимості і тому не є перешкодою для її представлення в спеціалізовану раду для офіційного захисту.

Загальний висновок. Отже, дисертація, Никифорова Андрія Сергійовича «Поняття неправомірної вигоди за кримінальними правом України», відповідає спеціальності 081 – «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, а її автор – Никифоров Андрій Сергійович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 – «Право».

Рецензію підготував:

**завідувач кафедри кримінального права
та кримінології Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук
старший науковий співробітник**

Василь БЕРЕЗНЯК

Підпис Березняка В.С. засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮШІН